

ביאה הוי דבר שלם, אם כן על כרחך אף על גב דמתה חשיב דבר שלם, ונדחה מה שהשגתי עליו.

★★

בגמ': אמר רבי יוסי כשהלך אבא חלפתא אצל ר' יוחנן בן נורי ללמוד תורה.

הקשה הגאון רבי עקיבא איגר (דרוש וחיודוש שבת קטו, א), איך הזכיר רבי יוסי את אביו בשמו, הרי אסור להזכיר שם אביו בשמו, לא בחייו, ולא במותו.

והביא שבנו הגאון רבי שלמה תירץ, על פי דברי רש"י במסכת סנהדרין (ק, א ד"ה בשמו), 'ואינו אומר רבי ומורי פלוני', מבואר דבמקדים שבח לפני שם העצם שרי, והוא הדין כאן שהקדים "אבא" לשם העצם חלפתא.

אמנם בפתחי תשובה (יורה דעה סי' רמ, ב) כתב, 'והא דהטור הזכיר את אביו, מפני שהזכירו בלשון כבוד הרא"ש, כלומר ראש לכל ישראל עכ"ד, אם כן כשהוצרך להזכירו שאין יודעים אותו גם באביו שרי'. ולכאורה למה לא תירץ, שהטור מזכיר את אביו לאחר הקדמת שבת, 'ואדוני אבי הרא"ש', ומבואר דסובר דזה לבד לא סגי, ומוכרח גם תואר כבוד.

בשם הגדולים (גדולים א, א) כתב בזה הלשון, 'דקדקתי על הרב מענה לשון דקשה ליה, איך ר' יוסי קרי לאביו בשמו אבא חלפתא דהרי כתיב אדוני משה, וכפי מה שכתבתי אם כולי עלמא קרו ליה אבא, אסור לבן לקרותו אבא, ושפיר מקשה הרב מענה לשון. ואני אומר, דע כי לא מחכמה שאלת על זה הס' כי לא להזכיר, חדא דזה אינו פשוט עד שהרב מענה לשון יכחידנו תחת לשונו, והיה לו להאריך ולבאר כל זה, ותו, אם שמעת בשם העצם שנקרא אבא, תאמר היכא דקרו ליה משום חשיבות, על כן יאמרו שאין מכירין בין אבא לאבא, ותו, אימור דלר' חלפתא דוקא איזה יחידים קרו ליה הכי, וכולי עלמא קרי ליה ר' חלפתא, ואין להאריך'.

דף ע' ע"ב

בגמ': למעוטי שנים אומרים אחד בגבה כו'.

ובתבו התוס' (ד"ה למעוטי) דהא דמהני ג' כתי עדות לג' שנות חזקה, ולא הוה חצי דבר, כיון שראו כל מה

דאמירה לגבוה דכמסירה להדיוט דמי ואינו יכול לחזור בו, מכל מקום, אינו יכול להקדישו מטעם המבואר.

לפי זה, כיון שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם שיקרא שמו אברהם, הרי הוא כמי שכבר נקרא אברהם, כמאמר הכתוב ויחשבה לו צדקה, פירוש, שחשב אברהם שעשה השם עמו צדקה והבטחתו כמסירתו דמי, והרי יכול להוליד את ישמעאל. אך את יצחק עדיין לא היה יכול להוליד, משום שהוא קדוש מבטן, וכמו שכתבו בדעת זקנים מבעלי התוספות (בראשית יז, כא) 'על ואת בריתי אקים את יצחק וגו'', אקים ראשי תבות 'אשר קידש ידיד מבטן', וזה לא היה עדיין כח ביד אברהם אף לאחר הבטחה, עד שנקרא שמו אברהם.

דף ע' ע"א

בגמ': דבר ולא חצי דבר.

כתב בשו"ת אבן העזר (אבן העזר א, פו), 'שמעתי מי שנסתפק בקידושין שאח"כ היו נישואין שע"י ביאה, דאם נתברר שהקידושין נתבטלו - כגון שנודע אח"כ שאחד מהעדים היה קרובו ראשון בראשון, דמכל מקום תהיה מקודשת מכח הביאה, דמכיון דהיתה כאן כוונת קנין של נישואין, עכ"פ יהיה זה במקום כוונה לקידושין, דכוונת נישואין מישך שייכא לכוונת קידושין. ואף אם תמצוי לומר דביאה אירוסיין עושה, אבל לכה"פ קידושין יהיו כאן, וחיילי הקידושין משעת בעילה.

'והגר' קלמס הביא ראייה מדברי בעל המאור [ב"ק כ"ח ע"א ברי"ף], שאומר דעדי ביאה הוי חצי דבר. והיינו בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל לשם נישואין, ומתה, והנדון הוא אם בעלה יורשה, ואומר [הבעה"מ] דבלי עדי קידושין לאו כלום הוא. אם כן משמע דביאה כזו לאו קידושין נינהו, דאי הוי קידושין א"כ יש נ"מ בעדותן ותו לאו חצי דבר הוא.

'והשבת' לו, דמכיון דהנדון דבעל המאור הוא לענין ירשה - ובמתה היא, א"כ גם אם תמצוי לומר דהוי מקודשת, נמי לא נ"מ מידי ולא מהני עדותן כלל. והוא אמר דאכתי נפקא מינה לענין שאר עריות. ואמרת, דילמא מיירי באשה שאין לה אם ולא בת כמו בנזיר י"ד. והוא חזר והשיב, שהרי הגמרא אומרת דעדי קידושין כיון דלא צריכי לעדי